Emro Science and Education
International open-access scientific journal
Journal homepage: https://journal.emro.uz

OPEN ACCESS

CONFERENCE PAPER OPEN ACCESS

Vol. 1 No. 1 (2023) · "Axborot oqimlari va intellektual tizimlarning ijtimoiy, iqtisodiy va texnik-texnol... DOI: 10.5281/zenodo.24319650

materiallar to'plami

TEXNIK TA'LIM YO'NALISHLARIDA KREDIT-MODUL TIZIMI

Boboyorov B.N, f.f.b falsafa doktori (PhD), dotsent,
Muhammad al-Xorazmiy nomidagi TATU Nurafshon filiali, Toshkent, O'zbekiston
Boboyorov Sh, Muhammad al-Xorazmiy nomidagi Toshkent axborot texnologiyalari universiteti magistri

Annotatsiya: Mazkur maqolada ta'limdagi zamonaviy axborot texnologiyalari, jumladan, zamonaviy ta'limni tashkil etishda kredit-modul tizimining o'rni va ahamiyati tahlil qilingan.

Аннотация: В данной статье анализируются роль и значение современных информационных технологий в образовании, в том числе кредитно-модульной системы в организации современного образования.

Annotation: This article analyzes the role and importance of modern information technologies in education, including the credit-modular system in the organization of modern education.

Kalit so'zlar: ta'lim, axborot texnologiyalari, kredit-modul tizimi, xalqaro reyting, samaradorlik.

Ключевые слова: образование, информационные технологии, кредитно-модульная система, международный рейтинг, эффективность

Key words: education, information technology, credit-modular system, international rating, efficiency

O'zbekistonning jadal rivojlanishi, keng qamrovli islohotlar istiqboli, xalqning farovon bo'lishi yoshlar ta'lim-tarbiyasi va kelajagiga beriladigan e'tibor darajasiga chambarchas bog'liq. Shu ma'noda, O'zbekistonda yoshlar masalasi davlat siyosatining eng ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. O'zbekiston Prezidentining **"2022–2026 yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida"gi** farmonida Taraqqiyot strategiyasi va uni 2022-yilda amalga oshirish bo'yicha "yo'l xaritasi"da mamlakatimizni rivojlantirishning 7 ta ustuvor yo'nalishi doirasida qariyb 100 ta maqsadlarga erishish nazarda tutilmoqda. To'rtinchi ustuvor yo'nalish-adolatli ijtimoiy siyosat yuritish, inson kapitalini rivojlantirishning 46-maqsadi: Oliy ta'lim bilan qamrov darajasini 50 foizga yetkazish va ta'lim sifatini oshirish deb nomlanib, unda qator vazifalari qo'yilgan.

Koronavirus pandemiyasi sharoitida inson hayotining barcha jabhasida misli ko'rilmagan o'zgarishlar sodir bo'lmoqda. Elektron ta'lim – axborot-kommunikatsiya texnologiyalari asosidagi ta'limning turli ko'rinishlarini anglatuvchi keng jarayon bo'lib, pandemiya davri juda keng ommalashmoqda. "...xalqimiz bilan birga pandemiya sharoitida, barcha talablarga amal qilgan holda, ishlash va yashashga o'rganishimiz kerak", deb ta'kidlaydi O'zbekiston Prezidenti SH.M.Mirziyoev [1; 2b].

E-learning o'z ichiga elektron o'quv kontenetlarni bilim oluvchiga etkazish usulidan kelib chiqib guruhlarga ajratish mumkin: birlamchi (yagonalik) model, ikkilamchi (ikkilangan) model, aralash model, konsortsium, franchayzing, validatsiya va h.z.

Published: 10.11.2023

Cite this article: Boboyorov B.N, Boboyorov Sh (2023). Texnik ta'lim yo'nalishlarida kredit-modul tizimi. Emro Science and Education, 1(1). https://doi.org/10.5281/zenodo.24319650

© 2023 The Author(s). Published by Emro Science and Education. This is an open access article.

Axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini ta’lim jarayonida (xususan, masofaviy ta’lim jarayonini) qo‘llash asosan ikki xil ko‘rinishda amalga oshiriladi. Birinchi sharti bu texnik jihozlar bo‘lsa, ikkinchi sharti esa, maxsus dasturiy ta’minotlar bilan ta’minlanganligidir. Texnik jihozlar bilan ta’minlanganlik: kompyuterlar, tarmoq qurilmalari, yuqori tezlikdagi internet tarmoqlari, videokonferensiya jihozlari va hokazo.

Dasturiy ta’minotlarga: mavjud qurilmalarni ishlatadigan dasturiy ta’minotlardan tortib shu soha uchun mo‘ljallangan dasturlar to‘plami kiradi. E-learningni tashkillashtirishning ko‘pgina manbalari orasidan quyidagilarni ko‘rsatish mumkin: mualliflik dasturiy mahsulotlari (authoring tools); virtual ta’lim jarayonini boshqaruvchi tizimlar LMS (Learning Management Systems); ichki kontentni boshqaruvchi tizimlari CMS (Content Management Systems).

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti SH.M.Mirziyoyev tomonidan 2019 yilning 8 oktyabrida “O‘zbekiston Respublikasi oliy ta’lim tizimini 2030 yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to‘g‘risida”gi Farmoni imzolandi. Ushbu muhim hujjatda “…respublikadagi kamida 10 ta oliy ta’lim muassasasini xalqaro e’tirof etilgan tashkilotlar (Quacquarelli Symonds World University Rankings, Times Nigher Education yoki Academic Ranking of World Universities) reytingining birinchi 1 000 ta o‘rindagi oliy ta’lim muassasalari ro‘yxatiga kiritish va oliy ta’lim-muassasalarida o‘quv jarayonini bosqichma-bosqich kredit-modul tizimiga o‘tkazish” belgilab berildi [2; 3b].

Kredit-modul tizimi, bu - ta’limni tashkil etish jarayoni bo‘lib, o‘qitishning modul texnologiyalari jamlamasi va kredit o‘lchovi asosida baholash hisoblanadi. Uni bir butunlikda olib borish serqirra hamda murakkab tizimli jarayondir. Kredit-modul tamoyilida ikkita asosiy masalaga ahamiyat beriladi: talabalarning mustaqil ishlashini ta’minlash hamda talabalar bilimini reyting asosida baholash jarayonidir.

Kredit-modul tizimining asosiy vazifalari sifatida quyidagilar e’tirof etiladi: o‘quv jarayonlarini modul asosida tashkil qilish; bitta fan, kurs (kredit)ning qiymatini aniqlash; talabalar bilimini reyting bali asosida baholash; talabalarga o‘zlarining o‘quv rejalarini individual tarzda tuzishlariga imkon yaratish; ta’lim jarayonida mustaqil ta’lim olishning ulushini oshirish; ta’lim dasturlarining qulayligi va mehnat bozorida mutaxassisga qo‘yilgan talabdan kelib chiqib o‘zgartirish mumkinligi va h.z.

Modul- bu, bir nechta fan hamda kurslar o‘rganiladigan o‘quv rejasining bir qismi. U talabalarda bir bilim va ko‘nikma hosil qilish, tahliliy-mantiqiy mushohada yuritish salohiyatiga ega bo‘lishiga qaratilgan bir nechta fanlar (kurslar) majmui hisoblanadi. Bunda o‘qituvchi o‘quv jarayonini tashkil qiladi, jonli, video hamda audio ma’ruzalar o‘qiydi, talabaning faoliyatini muvofiqlashtiradi va nazorat qiladi. Talaba esa mavzuni mustaqil o‘rganadi hamda berilgan topshiriqlarni bajaradi.

Xorijiy tajribaga ko‘ra, kredit-modul tizimida o‘quv jarayoni har semestrda ikkitadan to‘rttagacha moduldan iborat bo‘ladi. Modulda jamlangan fanlar osondan murakkablik sari, nazariy-uslubiy fanlardan amaliy fanlarga qarab hamda mantiqiy jihatdan bir-birini o‘zaro uzviy to‘ldirish prinsipi asosida shakllantiriladi. Talaba mutaxassis bo‘lib shakllanishi uchun nafaqat axborotlar, balki ularni qayta ishlash, amaliyotga joriy qila olish malakasiga ega bo‘lishi talab etiladi.

Modulga asoslangan o‘quv dasturlari maxsus sxema asosida ishlab chiqiladi va quyidagilarni o‘z ichiga qamrab oladi: o‘quv maqsadi hamda vazifalarning to‘liq ochib berilishi; talabaning fanni (kursni) boshlashi va tugatishidan keyingi orttirishi lozim bo‘ladigan malakasiga qo‘yiladigan talablar; modul tarkibiga kirgan har bir fanning qisqacha mazmuni (sillabus), ya’ni ma’ruzalar mavzulari, seminar va amaliy mashg‘ulotlarning rejasi, mustaqil ta’limni baholash uchun mo‘ljallangan topshiriqlar; o‘qitishning qisqacha bayoni: ta’lim berish usul hamda vositalari; bilimlarni baholashning usul va shakllaridan iborat.

Modul asosida o‘qitish tizimida talabalar bilimi, malakasi hamda ko‘nikmasini baholashda reyting baholash tizimidan foydalaniladi. Unda talabaning barcha o‘quv faoliyati, ya’ni auditoriya va auditoriyadan tashqarida olgan, o‘zlashtirgan bilimlari ball berish orqali baholanadi.

Kredit (credit) - talabaning alohida ta’lim yo‘nalishi yoki dasturi (kurs) bo‘yicha fanlarni o‘qib o‘rganishi va o‘zlashtirishi uchun sarflangan o‘quv yuklamasining (vaqtning) o‘lchov birligidir. Kredit - talabaning me’yoriy hujjat bilan belgilangan, odatda bir hafta davomida auditoriyada va mustaqil ravishda ta’lim olishi uchun ajratilgan minimal vaqt o‘lchovidir. Talabaga kredit ma’lum bir fandan belgilangan topshiriqlarni bajarib, yakuniy imtihondan muvaffaqiyatli o‘tgandan so‘ng beriladi.

Kredit texnologiyasi ta’lim oluvchilarga ishchi o‘quv rejaga kiritilgan tanlov fanlarini tanlash, bu orqali individual o‘quv rejasini shakllantirishda bevosita ishtirok etish huquqini beradi. Ularga, nafaqat fanlarni, balki professor-o‘qituvchilarni ham tanlash erkinligi beriladi. Talabalarga fanlarni tanlash imkoniyatining berilishi ijobiy hol sanaladi. Bu o‘quv jarayonlarini baholashning o‘ziga xos qiymat ko‘rsatkichi bo‘lib ham hisoblanadi.Bugungi kunda mazkur kredit o‘lchovi tizimini amaliyotga tatbiq etish bo‘yicha to‘rtta model keng tarqalgan. Bular Amerika Qo‘shma SHtatlarining kredit tizimi (USCS); Evropa mamlakatlarining kredit tizimi (ECTS); Osiyo — Tinch okeani mamlakatlarining kredit tizimi (UCTS); Buyuk Britaniyaning kredit tizimi (CATS). Ushbu modellarning ichida eng ko‘p tarqalgani AQSH va Evropa modellaridir.

Ma’lumotlarga ko‘ra, mamlakatimiz Oliy va o‘rta maxsus ta’lim vazirligi kredit tizimini joriy etishda Evropaning ECTS tizimidan foydalanishga ustuvorlik qaratyapti [3; 5 b].

Mazkur tizimning oliy ta’limga joriy qilinishi o‘qitish sifatini oshirish, shaffoflikni ta’minlash, korrupsiyaga barham berish, ta’lim oluvchining haqiqiy bilimini yuzaga chiqarish hamda talabaning mustaqil o‘qib-o‘rganib, o‘z ustida ishlashiga zamin yaratadi. Shu bilan birgalikda axborot va kiberxavfsizlikni ta’minlash vazifalariga alohida e’tibor qaratishimiz lozim [4; 5 b].

Kredit-modul tizimining joriy etilishi o‘qituvchi va talabaning hamkorlikda ishlashida muhim omil hisoblanadi. Modulli ta’limda pedagog tinglovchining o‘zlashtirish jarayonini tashkil etadi, boshqaradi, maslahat beradi, tekshiradi. Talaba esa yo‘naltirilgan ob’ekt tomon mustaqil harakat qiladi. Eng katta urg‘u ham talabalarning mustaqil ta’lim olishiga qaratiladi.

Muxtasar aytganda, mazkur tizim talabaning kasbiy rivojlanishi va kamolotiga yo‘naltirilgan. Ilm sohibining butun hayoti davomida bilim olishini ta’minlashga

hamda mehnat bozori va zamonaviy talablarga javob bera oladigan inson kapitalini shakllantirishga qaratilgandir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

[1; 2b] Qarang: Mirziyoev: Pandemiya sharoitida ishlash va yashashga o‘rganishimiz kerak // m.oz.sputniknews.uz.com

[2; 3b] Qarang: O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “O‘zbekiston Respublikasi oliy ta’lim tizimini 2030 yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to‘g‘risida”gi PF-5847-sonli farmoni.08.10.2019// Lex.uz

[3; 5b] Resolution of the Council and of the Ministers of Education, Meeting within the Council, Offical Journal of the European Communities,1976.

[4; 5b] Normatovich B. B., Boboyorov S. B. O. Cybersecurity and Information War //2021 International Conference on Information Science and Communications Technologies (ICISCT). – IEEE, 2021. – C. 1-5.

Anjuman qatnashchisining talabnomasi (zayavka)ning namunasi:

1. Familiya, ism, sharifi (to‘liq)- **Boboyorov B.N., Boboyorov Sh.**
2. Ilmiy darajasi va unvoni - **f.f.b falsafa doktori (PhD), dotsent, magistr**
3. Ish joyi, lavozimi - **TATU Nurafshon filiali direktor birinchi o‘rinbosari, TATU magistri**
4. Anjuman yo‘nalishi (seksiya) raqami-**1. Texnik ta’lim yo‘nalishlarida o‘qitish muammolari va yechimlari**
5. Tezisning nomi- **Texnik ta’lim yo‘nalishlarda kredit-modul tizimi**
6. Telefon- (93) 379-24-74, (94) 602-05-88
7. E-mail- boss.boboyorov@mail.ru